



**Комунальний вищий навчальний заклад  
«ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**  
21050 м.Вінниця, вул.Грушевського,13, тел./факс 55-65-60,  
E-mail: bil@mail.vinnica.ua

**Лабораторія соціальної освіти**  
тел. 55-65-69

Маляр О.І.,  
завідувач лабораторії  
соціальної освіти

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НА 2018/2019 Н.Р.**

**Особливості роботи соціальних педагогів в умовах реалізації концепції  
«Нова українська школа»**

Соціальні педагоги навчальних закладів є головною ланкою в структурі психологічної служби освіти в Україні. Соціальний педагог - це фахівець із виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю, дорослими, який покликаний створювати сприятливі соціальні, навчально-виховні умови для розвитку й соціалізації особистості; він організовує взаємодію освітніх та позашкільних закладів та установ, сім'ї, громадськості з метою створення в соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя в мікросоціумі дітей та молоді, їх всебічного розвитку. Соціальний педагог у навчальному закладі виступає посередником між навчальним закладом та сім'єю: допомагає батькам і вчителям зрозуміти інтереси та потреби дітей в отриманні освіти й віднайти способи їх задоволення в навчальному закладі; допомагає визначати індивідуальні навчальні програми для дітей, які цього потребують (наприклад, навчання вдома). До посадових обов'язків соціального педагога входять також турбота про дітей, які за певних причин не відвідують школу; надання допомоги та підтримки батькам при переведенні дитини в інший навчальний заклад; захист прав дітей, які є представниками національних меншин; виявлення дітей, які незаконно зайняті на роботі в навчальний час і вирішення питання їхньої освіти;

сприяння дітям та батькам в отриманні гарантованих їм пільг; організація різноманітних благодійних акцій тощо.

Тому слід зазначити, що робота соціального педагога за будь-яким напрямком стає більш ефективною завдяки співпраці з психологом, педагогічним колективом, батьками, адміністрацією навчального закладу та спеціалістами з різних соціальних служб, правових, медичних установ тощо. Така взаємодія дає змогу здійснювати інтегрований підхід щодо соціально-педагогічного супроводу учнівської молоді в сучасних умовах.

Сучасні дослідження із соціальної педагогіки присвячені переважно проблемам специфіки роботи соціального педагога з певними категоріями населення (А. Й. Капська, І. Д. Зверєва, Л. І. Міщик, Р. В. Овчарова, П. А. Шептенко, Г. А. Вороніна та ін.). Напрями професійної діяльності соціального педагога досліджують Ю. В. Мельник, С. В. Шаргородська, Ж. В. Серкіс. Зміст соціально-педагогічного патронажу у навчальному закладі розкриває В. В. Шульга. Широко розглядаються питання нормативно-правового забезпечення діяльності соціального педагога, організації планування, ведення документації і звітності. Проте методичні рекомендації щодо його діяльності, питання статусу соціального педагога, професійний портрет та вимоги до рівня його знань та умінь детально не висвітлювалися, тому ми намагатимемося на це звернути більше уваги.

Методистом навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області Адамчук Л. Л. було розкрито нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога. Реалізація концепції Нової української школи потребує оновленої ролі соціального педагога. У чому полягає ця роль? Які завдання ставить Нова школа перед соціально-педагогічним патронажем системи освіти загалом та у новому 2018-2019н.р.? Це звичайно, нове нормативно-правове забезпечення діяльності соціальних педагогів; професійний інструментарій та документація соціального

педагога; сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів; роль фахівця у інклюзивному навчанні; соціально-психологічний супровід дітей, сім'ї яких перебувають у складних життєвих ситуаціях, зокрема внутрішньо переміщені особи та сім'ї учасників АТО та інші.

Як відомо з нормативно-правових джерел, соціальні педагоги закладів освіти за своїм статусом належать до педагогічних працівників і відповідно до законодавства користуються всіма правами і гарантіями, передбаченими для педагогічних працівників.

*Що ж соціальний педагог закладу освіти здійснює?*

Насамперед, це соціально-педагогічний патронаж здобувачів освіти, колективу та мікрогруп, осіб, які потребують піклування чи перебувають у складних життєвих обставинах тощо;

а також проводить просвітницьку роботу та профілактику відхилень у поведінці здобувачів освіти; злочинності, алкоголізму, наркоманії, інших залежностей і шкідливих звичок;

необхідним є і вивчення та визначення соціальних умов і розвитку здобувачів освіти, мікроколективу (класу чи групи), шкільного колективу в цілому, молодіжних та дитячих громадських організацій.

*А в чому може брати участь соціальний педагог?* Він бере участь у:

співпраці закладів освіти з державними установами, громадськими організаціями, органами територіального самоврядування, громадськістю;

роботі педагогічної ради, психолого-педагогічних консилиумів, семінарів і засідань методичних об'єднань;

плануванні і реалізації завдань соціалізації здобувачів освіти, адаптації їх у новому колективі і соціальному середовищі, наданні допомоги дітям і сім'ям, що знаходяться у складних життєвих обставинах або потребують посиленої педагогічної уваги чи мають особливі освітні потреби;

наданні допомоги дітям і сім'ям, які визнані постраждалими від військових конфліктів;

корекційно-розвитковій і виховній роботі, яка здійснюється відповідними фахівцями закладу освіти, представниками громадянського суспільства, міжнародними організаціями;

забезпеченні інклюзивного навчання засобами соціально-педагогічного патронажу здобувачів освіти і їх батьків (законних представників).

*Чому може сприяти соціальний педагог закладу освіти?* Він сприяє:

взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні здобувачів освіти, їх адаптації до умов соціального середовища, забезпечує консультативну допомогу батькам, або особам, які їх замінюють;

подоланню особистісних, міжособистісних, внутрішньосімейних конфліктів;

захисту прав дітей та учнівської молоді, за відповідним дорученням представляє їхні інтереси у правоохоронних і судових органах та інших організаціях;

формуванню у здобувачів освіти відповідальної поведінки, навичок здорового способу життя, збереженню репродуктивного здоров'я, готовності до самореалізації тощо;

соціальній адаптації здобувачів освіти в соціальному середовищі, колективі закладу освіти;

участі здобувачів освіти у науковій, технічній, художній творчості, спортивній, суспільно-корисній діяльності, життєвому і професійному самовизначенні, становленні активної громадянської позиції особистості, формуванню відповідальної поведінки.

*Кому підпорядковується соціальний педагог?*

Соціальні педагоги закладів освіти усіх типів підпорядковуються керівнику (директору) закладу освіти з усіх питань діяльності, а в частині науково-методичного забезпечення своєї діяльності – районному (міському) навчально-методичному центру психологічної служби або методисту з

психологічної служби районного (міського) методичного кабінету відповідного органу управління освітою.

*Хто призначає на посаду соціального педагога?*

Призначення на посаду та звільнення з посади соціального педагога закладу освіти здійснюється керівником (директором) закладу освіти за погодженням районного (міського) навчально-методичного центру психологічної служби або методиста з психологічної служби районного (міського) методичного центру відповідного органу управління освітою.

*Як відбувається атестація соціального педагога?*

Атестація соціальних педагогів системи освіти здійснюється відповідно до законодавства.

Соціальний педагог вищої категорії повинен мати вищу освіту за відповідною спеціальністю, високий рівень професіоналізму, досконало володіти ефективними формами, методами роботи, забезпечувати високу результативність своєї праці, мати власні методичні розробки, відзначатися загальною культурою, моральними якостями. Педагогічний стаж – не менше 8 років.

Соціальний педагог першої категорії повинен мати вищу освіту за відповідною спеціальністю, виявляти високий рівень професійної компетентності, використовувати сучасні форми, методи освітньої роботи, відзначатися загальною культурою, моральними якостями. Педагогічний стаж – не менше 5 років.

Соціальний педагог другої категорії повинен мати вищу освіту за відповідною спеціальністю, проявляти достатній рівень професіоналізму, використовувати сучасні форми, методи виховання, відзначатися загальною культурою, моральними якостями. Педагогічний стаж – не менше 2 років.

Соціальний педагог повинен мати вищу освіту за відповідною спеціальністю, професійну компетентність, забезпечувати нормативні вимоги

до рівня освітнього процесу у соціальному середовищі, відповідати загальним етичним та культурним вимогам.

*Яка тривалість робочого тижня соціального педагога?*

Тривалість робочого тижня соціального педагога визначається законодавством з урахуванням типу закладу освіти.

Відповідно до навантаження (одна ставка) тривалість робочого тижня соціального педагога закладу освіти становить 40 годин. З них 50 % робочого часу відводиться для безпосередньої роботи з учасниками освітнього процесу (просвітницька, діагностична, консультативна діяльність тощо), а 50 % – на підготовку до проведення соціально-психологічних заходів, оформлення робочої документації, планування, звітність, підбору інструментарію, робота у навчально-методичних та наукових центрах, бібліотеці тощо.

Соціальному педагогу закладу освіти незалежно від підпорядкування і форми власності надається відповідно окреме робоче приміщення (кабінет) для групової та індивідуальної роботи, який забезпечується необхідними технічними засобами, канцелярським приладдям, навчально-методичними матеріалами тощо.

*Які функції виконує соціальний педагог закладу освіти?*

Консультаційно-просвітницьку – консультування здобувачів освіти, їх батьків (законних представників), педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу щодо розвитку, виховання і навчання та формування психологічної компетентності учасників освітнього процесу;

соціально-перетворювальну – здійснення соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу, які опинилися в складних життєвих обставинах, перебувають у кризових ситуаціях (постраждали від соціальних, техногенних, природних катастроф, перенесли тяжкі хвороби, стреси, переселення, зазнали насильства тощо);

захисну – захист конституційних прав і статусу, законних інтересів дітей та молоді.

Найпоширенішим видом діяльності соціального педагога є:

прогностика – передбачення ситуації, що впливатиме на розвиток особистості чи групи, результатів освітнього процесу, визначення тенденцій розвитку груп і міжгрупових відносин, подальшого розвитку психологічних та соціальних явищ з урахуванням найважливіших факторів становлення особистості;

профілактика та просвіта – своєчасне попередження відхилень у психофізичному розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктних ситуацій в освітньому процесі.

*Яка роль соціального педагога в інклюзивній освіті?*

Також з метою створення оптимальних умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та можливостей, забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах та класах з інклюзивним навчанням соціальний педагог входить до команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти.

Саме в команді він здійснює соціально-педагогічний патронаж дитини з ООП та її батьків; виявляє соціальні проблеми, які потребують негайного вирішення, при потребі, направлення до відповідних фахівців з метою надання допомоги; вивчає соціальні умови розвитку дитини з ООП; займається соціалізацією дитини з ООП, адаптацією її у новому колективі; інформує дитину з ООП та її батьків про мережу закладів позашкільної освіти, залучає дитину до участі в гуртках, секціях з урахуванням її можливостей; надає рекомендації учасникам освітнього процесу щодо шляхів ефективної інтеграції дитини з ООП в колектив однолітків, формує позитивний мікроклімат в дитячому колективі, сприяє подоланню

особистісних, міжособистісних конфліктів; здійснює захист прав дитини з ООП, за відповідним дорученням представлення її інтересів у відповідних органах та службах.

Нині система освіти знаходиться в стані реформування, реалізації Концепції Нової української школи, імплементації положень Закону «Про освіту». У зв'язку з цим і соціально педагогічний патронаж має бути змінений не тільки формально, а й змістовно, адже 80% ідей і завдань реформи мають бути забезпечені науково-психологічними засадами, методиками і технологіями, які є новими та сучасними.